

สรุปประเด็นการมอบนโยบายของนายกรัฐมนตรี
เพื่อจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑
วันพุธที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๙
ณ ห้องรอยัลจูบิลี บอลรูม อาคารชาเลนเจอร์
ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุม อิมแพ็ค เมืองทองธานี

๑. วันนี้รัฐบาลกำลังผลักดันให้ประเทศไทยเดินหน้าทุกระบบ ต้องอาศัยความร่วมมือกันจากทุกภาคส่วน ความเข้าใจที่ตรงกันจึงเป็นสิ่งสำคัญ

๒. การน้อมนำศาสตร์พระราชามาเป็นพื้นฐานในการบริหารราชการแผ่นดิน

- รัฐบาลได้ประกาศวิสัยทัศน์ของประเทศ โดยต้องการให้ ประเทศไทยมีความมั่นคง ประชาชนมีความมั่งคั่ง และมีพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ มิใช่ด้วยการเดินตามวิถีทางของประเทศตะวันตก แต่ด้วยการนำศาสตร์พระราชามาเป็นพื้นฐานการพัฒนา
- ศาสตร์พระราชานี้ที่ปวงพสกนิกรชาวไทยได้รับพระราชทานมานั้น ได้รับการยกย่องในเวทีระดับโลก และสอดคล้องกับ “วาระของโลก” คือเป้าหมาย “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ขององค์การสหประชาชาติ (SDG ๒๐๓๐)
- ตลอดระยะเวลาที่เข้ามาบริหารราชการแผ่นดิน รัฐบาลได้ส่งเสริมให้ประชาชน ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในหลาย ๆ รูปแบบ
- ในระดับบุคคล การส่งเสริมผลักดันและประชาสัมพันธ์ให้มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความก้าวหน้าในระดับที่น่าพอใจ เช่น มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับ “ครอบครัว” มีการส่งเสริมและสร้างกลไกการออมเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน และความไม่ประมาทต่อความเสี่ยงในอนาคต รวมทั้ง เกษตรกรมีความเข้าใจและประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ในวงกว้าง
- แต่ในการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในระดับองค์กร ยังไม่มีความชัดเจนว่า มีความก้าวหน้าเพียงใด โดยเฉพาะองค์กรในภาคราชการ
- การนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานภาครัฐ มิใช่จะเป็นเพียงการสนับสนุนทรัพยากรให้แก่โครงการหลวง โครงการพระราชดำริ และโครงการส่วนพระองค์เท่านั้น แต่เป็นการนำ “หลักการทรงงาน” และนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นพื้นฐานในการวางแผน การตัดสินใจ และการปฏิบัติ
- ธรรมชาติโดยส่วนใหญ่ของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งบางส่วนเป็นปัญหาจากความไม่เอื้ออำนวยของกฎระเบียบ หรืออาจเป็นปัญหาจากศักยภาพคน การแก้ไขปัญหาที่ริเริ่มโดยฝ่ายราชการส่วนใหญ่มองปัญหาเป็นจุดๆ ไม่มองเป็นระบบ ไม่มีภาพบูรณาการ และที่เป็นปัญหาสำคัญ คือ เมื่อวางแผนทำงานแล้วแต่ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่แท้จริง ซึ่งตรงกันข้ามกับ

“หลักการทรงงาน” ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ว่า “การแก้ปัญหาจากจุดเล็ก” กล่าวคือ การมองปัญหาในภาพรวมก่อนเสมอ และการแก้ปัญหาจะเริ่มตั้งแต่จุดเล็กๆ ซึ่งคนส่วนใหญ่มักมองข้าม

- ในกระบวนการวางแผน พระองค์ท่านทรงมีวิธีคิดอย่าง “องค์รวม” (Holistic) ทรงมองสิ่งต่างๆ ที่เกิดอย่างเป็นระบบครบวงจร มองทุกสิ่งเป็นพลวัตที่ทุกมิติเชื่อมต่อกัน ในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้น จะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง
- ในการทรงงานพระองค์จะเริ่มต้นจากสิ่งจำเป็นก่อน และค่อยพัฒนาต่อยอด กล่าวคือ “ทำตามลำดับขั้น” ดังพระบรมราโชวาทความตอนหนึ่งว่า “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน ใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มสร้างความสำเร็จยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชน โดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด”

๓. ในการจัดทำคำของบประมาณปี ๒๕๖๑ นี้ ขอให้วางแผนโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่ตั้ง คำของบประมาณของหน่วยงาน ควรแสดงให้เห็นถึง

- “ความมีเหตุผล” เช่น สอดคล้องกับพันธกิจตามกฎหมายของหน่วยงานของท่าน มีการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการแล้วเห็นสมควรให้ดำเนินการ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและภูมิสังคม เป็นต้น
- ตั้งอยู่บน “ความพอประมาณ” เช่น เสนอของบประมาณสอดคล้องกับศักยภาพของหน่วยงานที่มีอยู่ เสนอของบประมาณเฉพาะในงานที่มีความพร้อมดำเนินการสามารถเบิกจ่ายได้อย่างรวดเร็ว หรือ เลือกทำสิ่งที่จำเป็นก่อน ตามขั้นตอนเป็นลำดับ เป็นต้น
- มี “ภูมิคุ้มกัน” เช่น เมื่อดำเนินการแล้วทำให้ประชาชนผู้รับบริการเข้มแข็งขึ้น พึ่งพาตนเองได้มากขึ้น มีภูมิคุ้มกันจากความผันผวนต่างๆ มากยิ่งขึ้น หน่วยงานมีการวิเคราะห์ความเสี่ยงในการดำเนินงานและมีมาตรการเพื่อบริหารจัดการความเสี่ยง เป็นต้น
- นอกจาก สามห่วง ข้างต้นแล้ว ยังมี สองเงื่อนไข คือ “ความรู้” และ “คุณธรรม” คือ ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักวิชา ซึ่งอาจจะเป็นองค์ความรู้ในศาสตร์ของตะวันตก หรือจะเป็นภูมิปัญญาไทย แล้วแต่ความเหมาะสม รวมทั้งการดำเนินงานต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม ธรรมาภิบาลที่ดี ตลอดจนอยู่บนกฎระเบียบต่างๆ อย่างเคร่งครัด

๔. การทำงานประมาณที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

- รัฐบาลได้มีการยกร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี โดยนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติที่มาจากหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาคราชการ ภาคเอกชน ภาคการเมือง และ นักวิชาการ รวมถึงได้พิจารณาข้อคิดเห็นจากสภาปฏิรูปแห่งชาติ และความคิดเห็นจากภาคประชาชนมาเป็นข้อมูลประกอบ ซึ่งที่ผ่านมา รัฐบาลได้บริหารประเทศทั้งในด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม การต่างประเทศ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม โดยเรียกว่าเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะที่ ๑ ซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องแก้ไข สำหรับแนวทางที่จะพัฒนาต่อไป ที่เรียกว่า ระยะที่ ๒ คือการเริ่มต้นปฏิรูปในเชิงโครงสร้าง ปฏิรูปการบริหารราชการ และการจัดทำแผนที่นำทางไปสู่อนาคตตามวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
- ในการวางแผนการทำงานของภาครัฐ หน่วยงานต่างๆ จะต้องนำกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนระยะ ๕ ปี และวาระปฏิรูปของสภาปฏิรูปมาถ่ายทอดลงสู่แผนแม่บท/แผนปฏิบัติการระดับกระทรวงและแผนพัฒนารายสาขา
- ค่าของงบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับแผนเหล่านี้จะไม่ได้รับการพิจารณาสนับสนุน หรือถือว่า มีลำดับความสำคัญน้อย
- สำนักงบประมาณมีเครื่องมือช่วยตีกรอบค่าขอให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาฯ โดยร่วมกับ สศช. สมช. และ สำนักงาน กพร. จัดทำยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้วเมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ที่ผ่านมา

๕. การบูรณาการงบประมาณ

- ประเด็นนี้เคยมอบนโยบายมาครั้งหนึ่งแล้ว (๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙) เน้นย้ำอีกครั้งหนึ่ง
- การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจะต้องทำงานกันเป็นทีม สนับสนุนต่อยอดกันเป็นลำดับขั้น ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน
- ในการทำแผนบูรณาการของปีงบประมาณ ๒๕๖๑ ต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๒
- หากสามารถกำหนดตัวชี้วัดของแผนฯ ที่เป็นไปตามหลักสากลได้ ก็จะมีมาก ตัวอย่างเช่น อันดับความยาก-ง่ายในการประกอบธุรกิจ ดัชนีวัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน เป็นต้น
- ขั้นตอนการจัดทำแผนบูรณาการในปี ๒๕๖๑ มีขั้นตอนเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ต้องมีการวางแผนแม่บทของบูรณาการแต่ละเรื่องที่จะต้องทำต่อไปในระยะ ๕ ปี ๑๐ ปี ๒๐ ปี
- การบูรณาการขอให้มีการบูรณาการภายในกระทรวงก่อนแล้วจึงบูรณาการระหว่างกระทรวง
- นอกจากการบูรณาการระหว่างหน่วยงานแล้ว จะต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการ ๓ มิติ (Agenda / Function / Area) ในระดับพื้นที่ Function จะต้องบูรณาการร่วมกับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณในมิติพื้นที่มีความ

สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และแก้ไขปัญหาของประชาชนตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล รวมทั้งสอดคล้องกับ Agenda ที่ไปลงในพื้นที่กลุ่มจังหวัด หรือพื้นที่ใกล้เคียง

๖. ทิศทางของงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

- การจัดทำงบประมาณปี ๒๕๖๑ จะมีความต่อเนื่องจากปี ๒๕๕๙ และปี ๒๕๖๐ (รวมงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมกลางปี วงเงิน ๑.๙ แสนล้านบาท) ซึ่งขณะนี้ยังมิได้กำหนดกรอบวงเงินงบประมาณรายจ่าย ปี ๒๕๖๑ แต่แนวโน้มที่เป็นไปได้สูงคือ ยังทำงบประมาณแบบขาดดุล ในจำนวนที่ไม่กระทบต่อวินัยและความยั่งยืนทางการคลังของประเทศ
- รัฐบาลจะพยายามควบคุมรายจ่ายประจำ ไม่ให้เพิ่มขึ้นเกินความจำเป็น เพื่อให้มีรายจ่ายลงทุนเพียงพอในการวางโครงสร้างพื้นฐานสำหรับอนาคตของประเทศ อย่างไรก็ตาม การมีรายจ่ายประจำในสัดส่วนสูงมิได้มีนัยสำคัญว่าโครงสร้างงบประมาณไม่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ โดยหลักแล้วสัดส่วนรายจ่ายประจำของประเทศต่างๆ จะสูงขึ้นตามระดับพัฒนาการทางเศรษฐกิจ เนื่องจากประชาชนจะมีความต้องการบริการสาธารณะในระดับที่สูงขึ้นเมื่อมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ประกอบกับประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัย ทำให้รายจ่ายประจำของประเทศเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ
- สำหรับรายจ่ายลงทุน รัฐบาลพยายามจะจัดสรรงบประมาณให้มีสัดส่วนมากขึ้น และที่สำคัญก็คือ จะต้องมีการกำกับควบคุมการใช้รายจ่ายลงทุนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่น การออกพระราชบัญญัติโอนงบประมาณ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ สำหรับรายจ่ายลงทุนที่มีการดำเนินการล่าช้ากว่ากำหนด
- ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ การจัดกลุ่มงบประมาณจะมีลักษณะเช่นเดียวกับในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ กล่าวคือ แบ่งเป็น ๕ กลุ่ม ๑) งบกลาง ๒) งบ Function ๓) งบ Agenda ๔) งบ Area และ ๕) งบบริหารจัดการหน้าภาครัฐ
- ในกลุ่มงบประมาณรายจ่ายกระทรวง/หน่วยงาน หรือ Function งบประมาณสำหรับเงินเดือนและค่าตอบแทนตามสิทธิต่างๆ จะขยายตัวในอัตราตามสิทธิที่พึงจะได้รับ ส่วนแผนงานพื้นฐานจะต้องลดลงเพื่อให้มีงบประมาณสำหรับแผนงานยุทธศาสตร์เพิ่มมากขึ้น

๗. ประเด็นสำคัญในการจัดทำคำของบประมาณปี ๒๕๖๑

- ในการจัดทำคำของบประมาณปี ๒๕๖๑ ขอให้หน่วยงานให้ความสำคัญกับภารกิจต่างๆ ดังนี้
  - มุ่งสู่ Thailand ๔.๐ “ทำน้อยได้มาก” ควบคู่กับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในสัดส่วนที่เหมาะสม
  - เร่งรัดการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกให้มีความรวดเร็ว
  - การปรับปรุงให้บริการภาครัฐมีคุณภาพและครบวงจรเพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชน ภาคเอกชนและผู้ลงทุน
- การพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างยั่งยืนตามศักยภาพพื้นที่
  - รัฐบาลได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ ถึงปัจจุบัน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน โดยมีการวางโครงสร้างพื้นฐาน ในการพัฒนาประเทศ การบริหารจัดการน้ำ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ท้องถิ่น ชุมชน และ แก้ไขปัญหาผู้มีรายได้น้อย ฯลฯ ซึ่งอาจมีการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ ให้กับกลุ่มจังหวัด ให้มีความเข้มแข็ง ยึดผลประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ในลักษณะ ที่เป็นการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดให้มีประสิทธิภาพ และได้วาง ระบบใหม่ในรอบต่อไป ตั้งแต่ปี ๒๕๖๒ ดำเนินการพัฒนาให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน ตามยุทธศาสตร์ ๒๐ ปี
  - รัฐบาลให้ความสำคัญกับภาคเอกชนเป็นอันดับแรก ขณะนี้ภาคเอกชนไทยมีความต้องการ ประกอบกิจการใหม่หรือขยายกิจการเดิม และภาคเอกชนจากต่างประเทศมีความต้องการ ขยายกิจการในประเทศ ซึ่งทั้งสองประการเป็นความต้องการของรัฐบาล
  - สิ่งที่รัฐบาลมุ่งเน้น คือ
    ๑. การค้นหาศักยภาพของตัวเอง จังหวัด กลุ่มจังหวัด ภูมิภาค รวมทั้งต้องหาค่าศักยภาพ ระหว่างกันให้เจอ ทั้งระหว่างรัฐ เอกชน ผู้ประกอบการ หาแนวทางร่วมมือกัน ต้องสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันให้ได้โดยเร็ว ทั้งทวิภาคีและพหุภาคี
    ๒. การลดอุปสรรคทางการค้า อำนวยความสะดวกให้ได้มากที่สุด เกิดความเป็นสากล
    ๓. การสร้างห่วงโซ่ อุปสงค์ อุปทาน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยการสร้างเศรษฐกิจ ฐานรากภายในประเทศให้เข้มแข็ง เพื่อเชื่อมต่อห่วงโซ่การผลิตในการแปรรูป เพิ่มมูลค่าไปสู่ ตลาดทั้งในและต่างประเทศ CLMV (กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม) ประชาคมอื่น ๆ โดยเร็ว
    ๔. การพัฒนาเทคโนโลยี เพิ่มการวิจัยพัฒนา นำสู่การผลิตทั้งด้วยฝีมือคนไทยและความร่วมมือจากต่างประเทศในด้านบุคลากร ทั้งการวิจัยและพัฒนา ร่วมมือกันด้วยกลไกภาครัฐ
    ๕. การขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจด้วยดิจิทัล เพื่อให้เข้าถึงทรัพยากร ลดค่าใช้จ่ายในการลงทุน ในการประกอบการ ให้มีผลกำไรมากขึ้น ที่จะต้องสนับสนุนทั้งภาคประชาชนและภาค เกษตรกรในเศรษฐกิจฐานราก

๖. ปฏิรูปเศรษฐกิจใหม่ประเทศไทยให้เข้มแข็ง เพิ่มขีดความสามารถทั้งในส่วนองเศรษฐกิจฐานราก ชุมชน และช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย สนับสนุนการ Start Up การพัฒนาเศรษฐกิจให้กับผู้ประกอบการขนาดกลางและรายย่อย (SMEs) รวมทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการประชุมเวทีโลกทุกเวที จึงจำเป็นต้องทำให้คืบหน้าเพื่อตัวเองและเพื่อประชาคมโลก รวมทั้งจะต้องสร้างห่วงโซ่ใหม่เพื่อนำพาประเทศไทยไปสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ โดยเร็วโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ต้องคิดร่วมกันนักกำลังกันไปได้ ซึ่งการจะเกิดไทยแลนด์ ๔.๐ ได้ จะต้องมีการเจริญเติบโตภายใน และสร้างการเจริญเติบโตจากภายนอกให้เข้ามาในประเทศไทย ทำให้ทั้งสองด้านสมดุลกัน
- รัฐบาลจะเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาในมิติเชิงพื้นที่ (Area Base) เป็นหลัก คือ ในพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาหนึ่งๆ จะต้องสามารถจัดกลุ่มและเรียงลำดับความสำคัญของงบประมาณให้ได้ว่า งบประมาณกลุ่มใดเป็นงบประมาณรายจ่ายบูรณาการ (Agenda) งบประมาณกลุ่มใดเป็นงบประมาณรายจ่ายกระทรวง/หน่วยงาน (Function) งบประมาณกลุ่มใดเป็นงบประมาณรายจ่ายพื้นที่ (Area) ซึ่งได้แก่ท้องถิ่น ภูมิภาค จังหวัด และกลุ่มจังหวัด ทั้งนี้เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการบริหารจัดการงบประมาณ และทำให้การใช้จ่ายงบประมาณส่งประโยชน์ถึงประชาชนโดยตรง โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ดำเนินการจัดทำงบประมาณเพื่อลงสู่พื้นที่จังหวัดและกลุ่มจังหวัดเพิ่มเติม และจะจัดสรรงบประมาณปี ๒๕๖๑ อย่างต่อเนื่อง เพื่อจะขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยแลนด์ ๔.๐ และการสร้าง Local Economy ตลอดจนการพัฒนากลุ่มจังหวัด/จังหวัดให้มีความเข้มแข็ง โดยต้องอาศัยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ขับเคลื่อนที่สำคัญของจังหวัด ซึ่งทั้ง ๗๖ จังหวัดจะเป็นเครื่องจักรสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดความยั่งยืนภายในประเทศ เพื่อยกระดับอาชีพ รายได้ คุณภาพชีวิตประชาชนในทุกภูมิภาค
  - มีนโยบายเพิ่มศักยภาพเศรษฐกิจของประเทศ โดยการเน้นการทำงานแบบประชารัฐ ให้ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมช่วยกันพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความเข้มแข็งเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน
  - รัฐบาลเน้นใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ไม่รอการขับเคลื่อนจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว เพื่อเป้าหมายสร้างความเป็นธรรม ขจัดความเหลื่อมล้ำ ให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงทรัพยากรอย่างสมดุลคุ้มค่า
  - การพัฒนาในภาคการเกษตร มุ่งเน้นให้เกษตรกรเกิดความพอเพียง เป็น Smart Farmer
    - หน่วยงานต่างๆ ต้องร่วมมือกันพัฒนาความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรให้สามารถใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ บางส่วนต้องอาศัยการปรับปรุงคุณภาพดิน การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำในไร่นา การขยายเขตชลประทาน
    - ต้องสร้างสมรรถนะให้เกษตรกรมีภูมิคุ้มกันต่อความผันผวนของตลาด ในส่วนนี้เกษตรกรบางส่วนอาจต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตให้เหมาะสมกับภูมิสังคม

ต้องมีการทำ Zoning การปรับเปลี่ยนพื้นที่เกษตร เพื่อให้ Demand-Supply ของผลผลิต มีความสมดุลมากยิ่งขึ้น

- ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร ในรูปแบบสหกรณ์ หรือพื้นที่เกษตรแปลงใหญ่ โดยอาศัย ใช้กลไกประชารัฐ เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองทางการตลาด และลดต้นทุนปัจจัยการผลิต
- ในเรื่องปัจจัยการผลิต จะต้องเร่งรัดให้ความรู้แก่เกษตรกรในการใช้ปัจจัยการผลิต ในอัตราที่เหมาะสม เนื่องจากเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะใช้เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี มากเกินความจำเป็น ทำให้เกิดความสิ้นเปลืองและอัตราผลผลิตต่อไร่ต่ำ
- การให้เงินช่วยเหลือแก่เกษตรกรต้องไม่มีลักษณะเป็นเงินให้เปล่า ต้องให้เกษตรกรทำโครงการ พัฒนารูปแบบการผลิต/การตลาดของตนเองก่อนจึงจะมีการให้การช่วยเหลือ เช่น การลดการใช้สารเคมี การนำเกษตรอินทรีย์มาปฏิบัติ การแปรรูปผลผลิต การเก็บรักษา ผลผลิตและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การนำ IT มาช่วยวางแผนการตลาด เป็นต้น
- ต้องช่วยกันร่วมคิดหาวิธีให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการสร้างนวัตกรรม ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ ท้องถิ่นในรูปแบบใหม่และมีความหลากหลาย
- การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมต้องพัฒนาทั้งในเชิงพื้นที่และในเชิง Cluster
  - การส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือ ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ต้องอาศัยการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานทั้งทางกายภาพ เช่น ระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ระบบโลจิสติกส์ และยังต้องอาศัยการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมต่างๆ เช่น การให้สิทธิพิเศษต่างๆ กฎระเบียบเกี่ยวกับแรงงาน สิ่งแวดล้อม การรองรับการขยายตัวของเมือง เพื่อดึงดูด ให้เกิดการลงทุนในพื้นที่
  - เป้าหมายของการส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือ ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก มิได้หวังเพียงแค่การสร้างรายได้ให้แก่แรงงานหรือเจ้าของที่ดิน แต่ต้องพยายามสร้าง ให้มีกลไกการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและการจัดการให้แก่ผู้ประกอบการในท้องถิ่น รวมทั้งกระจายศูนย์กลางความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ
  - ปัจจุบันมีการกำหนด ๑๐ อุตสาหกรรมศักยภาพ เป็นเสมือน Flagship ในการพัฒนา อุตสาหกรรมรายสาขา ซึ่งหากในแต่ละอุตสาหกรรมมีการพัฒนาในลักษณะ Cluster ตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ ไปยัง ปลายน้ำ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจะกระจายไป อุตสาหกรรมต่างๆ ในลักษณะทวีคูณ
  - การสร้างความพร้อมของบุคลากรเป็นเรื่องสำคัญหากต้องการพัฒนาอุตสาหกรรม ศักยภาพให้บรรลุผลสำเร็จ ต้องสร้างบุคลากรในระดับต่างๆ ตั้งแต่ นักเทคโนโลยีขั้นสูง ของแต่ละอุตสาหกรรม ไปจนถึงแรงงานฝีมือ
  - เรื่องการสร้างบุคลากรในภาพรวมจะต้องมีการปรับสัดส่วนให้มีการเรียนสายอาชีพมากยิ่งขึ้น ลดสายสามัญ และมีการเรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีมากกว่าด้านสังคมศาสตร์

- รวมทั้งขอให้ดำเนินการในลักษณะประชารัฐ หรือไตรภาคี ร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการ สถาบันการศึกษา และภาคราชการ เพื่อให้ได้บุคลากรตรงตามความต้องการของภาคเอกชน
- ในการพัฒนาอุตสาหกรรม จะต้องตั้งบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงเช่นกัน การพัฒนาอุตสาหกรรมต่างๆ ต้องไม่ทำให้ประเทศอ่อนแอลง ต้องไม่พึ่งพาเทคโนโลยี วัตถุดิบ เครื่องจักร จากต่างประเทศมากเกินไป ต้องมีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ต้องให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาและความยั่งยืนของทรัพยากรในพื้นที่
  - เรื่องการท่องเที่ยว ต้องมีการกระตุ้นระยะสั้นควบคู่กับการสร้างความยั่งยืนในระยะยาว
    - ขณะนี้รัฐบาลกำลังเร่งแก้ไขปัญหาทัวร์ศูนย์เหรียญให้เป็นรูปธรรม อาจทำให้กระแสรายได้ในบางจุดลดลงไป แต่ในระยะยาวจะช่วยให้เกิดการกระจายผลประโยชน์จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่คนไทยมากยิ่งขึ้น
    - ต้องใช้จุดแข็งของความเป็นไทย ในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และความพร้อมด้านสถานที่ในการส่งเสริมให้ไทยเป็นแหล่งประชุมนานาชาติ การจัดนิทรรศการ และการจัดมหกรรมกีฬานานาชาติ ส่วนนี้เป็นการกระตุ้นการหารายได้จากการท่องเที่ยวได้มาก
    - การส่งเสริมความสามารถทางภาษาต้องให้มีความหลากหลาย นอกเหนือจากการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก
    - ในการสร้างความยั่งยืนระยะยาว ต้องพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะกับภูมิสังคม เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อาจไม่จำเป็นต้องเป็นทางสัญจรขนาดใหญ่ การพัฒนาสิ่งปลูกสร้าง ต้องให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น
  - การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ในส่วนนี้เป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยนำความก้าวหน้าของระบบสารสนเทศการสื่อสาร หรือ ICT เข้ามาช่วยเพิ่มผลผลิตเพิ่มมูลค่า ให้เกิดการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกัน ภาครัฐต้องดำเนินบทบาทเป็น facilitator มิใช่เป็น regulator และให้ภาคเอกชนเป็นผู้นำการพัฒนา
  - เรื่องการลงทุนในระบบโลจิสติกส์ของประเทศ ขณะนี้รัฐบาลกำลังเดินหน้าเต็มที่ จุดประสงค์เพื่อลดต้นทุนโลจิสติกส์ของประเทศ และลดคอขวดต่างๆ ในการขนส่งและเดินทาง ปัญหาสำคัญที่ประสบอยู่ คือ การเชื่อมโยง Mode การเดินทาง/ขนส่งต่างๆ ทั้งระหว่าง Mode และภายใน Mode ยังทำได้ไม่ดีนัก การพัฒนารูปแบบเดินทางพิเศษต่างๆ หากไม่มีการเชื่อมโยงที่ดี อาจทำให้การลงทุนไม่มีความคุ้มค่า ถือเป็นโอกาสของประเทศเป็นอย่างมาก
  - **ด้านสังคม** ถือเป็นเรื่องประเด็นที่มีความสำคัญในลำดับต้น งบประมาณกว่าร้อยละ ๔๐ ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาสังคม แต่เดิมนั้น เมื่อพูดถึงการพัฒนาสังคมจะมองในลักษณะ function คือให้ความสำคัญกับงานด้านศึกษา สาธารณสุข ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น แต่หากใช้ “คน” เป็นตัวตั้งในการพัฒนา เราต้องให้ความสำคัญกับ คน ตั้งแต่วัยแรกเกิดจนถึงวัยชรา
    - ต้องส่งเสริมให้แม่มีการตั้งครรภ์อย่างมีคุณภาพ มีการดูแลตั้งแต่แรกเกิดให้เด็กมีพัฒนาสมวัย มีการคัดกรองเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้นทาง

- การสร้างเสริมครอบครัวที่อบอุ่นเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยสร้างให้เด็กไทยมีคุณธรรม จริยธรรม และภูมิคุ้มกันต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
- ขอให้ร่วมกันพิจารณาสร้างกลไกดูแลเด็กแรกเกิดและส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ที่สมวัยอย่างเป็นระบบ เรื่องนี้อาจใช้กลไก “ประชารัฐ” มาดำเนินการร่วมกัน ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ภาคเอกชน และสถานประกอบการ
- สำหรับวัยเรียน การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญ เด็กหนึ่งคนต้องใช้เวลา เป็นอย่างน้อย ๙ ปีในห้องเรียนหลังจากการศึกษาระดับปฐมวัย หากเราจัดการศึกษา ที่ไม่มีคุณภาพให้เด็กไทย จะทำให้ประเทศสูญเสียโอกาสเป็นอย่างมาก
- ครึ่งหนึ่งของงบประมาณด้านสังคมเป็นงบประมาณด้านการศึกษา ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับตัวเลขงบประมาณที่ลงไปด้านการศึกษาเทียบกับประเทศอื่นๆ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยลงทุน ด้านการศึกษาสูงกว่าหลายๆ ประเทศ แต่ผลที่ได้รับกลับไม่เป็นเช่นนั้น ผลการจัดอันดับ ด้านการศึกษาของไทยอยู่อันดับประมาณที่ ๙๐ จาก ๑๔๔ ประเทศ
  - ประเด็นที่ให้ความสำคัญกันต่อเนื่องมานานเป็นทศวรรษ แต่ดูเหมือนว่ายังมองไม่เห็นผล ที่เป็นรูปธรรม คือ เรื่องการปฏิรูประบบการศึกษาไทย เราต้องกลับมาทบทวนเป้าหมาย ในการปฏิรูประบบการศึกษาไทยว่าเหมาะสมในการเตรียมคนเพื่ออนาคตใน ๒๐ ปีข้างหน้า หรือไม่ ระบบการศึกษาต้องเปลี่ยนจากการสรรหาความรู้ให้นักเรียน เป็นการพัฒนาให้เด็ก มีทักษะในการแสวงหาความรู้และการเรียนด้วยตัวเอง ที่มีการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เด็กกล้าฝันและมีจุดมุ่งหมายในอนาคต มีการทำงานเป็นทีม และบูรณาการการทำงานร่วมกัน รวมทั้งนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เป็นสื่อเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างครูกับนักเรียน ใช้เป็นเครื่องมือค้นคว้าข้อมูล
  - ประเด็นเรื่องอัตลักษณ์ ความเป็นไทย การเข้าใจถึงประวัติศาสตร์และภูมิหลังของชาติไทย เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่การศึกษาในระบบจะต้องให้ความสำคัญ
  - อีกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาไทย คือ ปัญหาหนี้สินของครู เรื่องนี้ต้องแก้ไข อย่างเร่งด่วน และต้องสร้างกลไกไม่ให้ครูรุ่นใหม่เข้าสู่วงจรการมีหนี้สิน หากครูยังต้องพะวง เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง จะทำให้สมาธิในการจัดการเรียนการสอนมีน้อยลง เรื่องนี้ต้องแก้ไขควบคู่กับการคืนครูให้นักเรียน ลดภาระครูในงานด้านธุรการและเอกสาร เพื่อให้ครูมีเวลาในห้องเรียนมากยิ่งขึ้น
- ในการมอบนโยบายปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ได้เคยเสนอให้ส่วนราชการเร่งรัดจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้พิการ ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง เริ่มจากสถานที่ราชการ สถานที่สาธารณะ แต่ดูเหมือนว่านโยบายนี้ยังไม่มี การตอบรับในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ส่วนราชการต่างๆ ควรพิจารณา ปรับปรุงสถานที่โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทางลาด และห้องน้ำสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุ เราต้องมีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่สังคมสูงวัย ซึ่งคาดการณ์กันว่ากว่า ร้อยละ ๔๐ ของประชากรไทยจะเข้าสู่วัยสูงอายุ ในช่วง ๒๐-๓๐ ปีข้างหน้า

- ในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ จะต้องมองหาโอกาสทางธุรกิจควบคู่ไปด้วย เช่น การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะกับผู้สูงอายุ เป็นต้น ประเทศไทยอาจใช้ธุรกิจเหล่านี้เป็นแหล่งในการหารายได้ต่างประเทศไทยได้
- การพัฒนาด้านสาธารณสุข ต้องมีการสร้างเสริมสุขภาพเชิงรุกอย่างจริงจัง ตรงนี้อาจจะมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ถ้าทำอย่างมีประสิทธิภาพ อาจช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในระยะยาวได้ เสมือนหลักของพระองค์ท่านที่ “ขาดทุนคือกำไร”
  - ต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ มีการส่งเสริมการออกกำลังกาย การโภชนาการที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย รวมทั้งต้องส่งเสริมให้มีกลไกการคัดกรองเพื่อให้สามารถบ่งชี้การเจ็บป่วยในระยะเริ่มต้น
  - ในด้านการให้บริการ เป้าหมายคือ ต้องลดความแออัดในโรงพยาบาล ลดระยะเวลาการรอคอยของผู้ป่วย ดังนั้น ต้องพัฒนากลไกในการคัดกรองการเจ็บป่วยเล็กน้อย
  - โดยใช้ระบบบริการระดับปฐมภูมิ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือศูนย์สุขภาพชุมชน เป็นต้น
  - ควรมีการนำวิถีชุมชน มาพัฒนาให้เกิดเมืองสุขภาพดี และยังเป็น การรองรับสังคมผู้สูงอายุของไทยได้ ต้องส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ พัฒนา ยกมาตรฐานการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน การปลูกและใช้สมุนไพร
  - สำหรับเรื่อง Medical Hub ซึ่งสามารถทำให้เป็นแหล่งรายได้ของประเทศได้ จะต้องระวังไม่ให้กระทบต่อบริการสุขภาพของคนไทยด้วย
- ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องดิน น้ำ ป่าไม้ และสัตว์ป่า เป็นเรื่องที่คนไทยละเลยมาเป็นเวลานาน
  - วันที่ ๕ ธันวาคม ของทุกปีเป็นวันดินโลก สืบเนื่องมาจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาดินมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ปรากฏผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ เราจึงควรเร่งรัดดำเนินการตามแนวทางของพระองค์ท่านในการพัฒนาดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูกและการทำกิน
  - เรื่องน้ำ หากมองในมิติพื้นที่ชลประทาน จะเห็นได้ว่ามีเพียงหนึ่งในสี่ของพื้นที่เกษตรกรรมอยู่ในเขตชลประทาน ประเด็นจึงอยู่ที่ว่า ในเขตนอกชลประทาน จะสร้างระบบกักเก็บน้ำระบบกระจายน้ำ เชื่อมโยงเป็นโครงข่ายได้อย่างไร
  - พื้นที่แก้มลิง พื้นที่รับน้ำนอง ต้องมีการกำหนดให้ชัดเจน มีกลไกเยียวยาที่ประชาชนในพื้นที่ยอมรับ
  - เรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งป่าไม้ พื้นที่ป่าชายเลน และสัตว์ป่า ต้องให้ความสำคัญกับการหยุดการทำลายอย่างเด็ดขาดเป็นอันดับแรก ในบางพื้นที่อาจจำเป็นต้องใช้กลไกชุมชนเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ควบคู่กับการฟื้นฟู

- เรื่องการจัดการกับปัญหาขยะต้องเริ่มจากต้นทาง กล่าวคือ ลดการเกิดขยะ ในการจัดการขยะต้องให้เสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความสามารถในการจัดการในพื้นที่ได้
- **ด้านการบริหารจัดการภาครัฐ** จะต้องสร้างภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ประเด็นที่ต้องเน้นย้ำ ได้แก่
  - ลดการทุจริตและประพฤติมิชอบ
  - ปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ที่เป็นปัญหาคอขวด
  - พัฒนาระบบการให้บริการงานภาครัฐเพื่ออำนวยความสะดวกทางธุรกิจ
  - การเพิ่มบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนา
  - แผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด